

тривожності, існує низка інших чинників, серед яких особливості переважаючого типу темпераменту, характерологічні особливості, сила нервової системи. Важливу роль також відіграє наявність фобій і зовнішні фактори, такі як стресові обставини та стиль життя.

Отже, за результатами дослідження нами встановлено зв'язок між високим рівнем особистісної тривожності та особливостями нав'язливих думок у студентів. Нами виявлені актуальні тенденції нав'язливих думок у студентів. Встановлено, що студенти схильні до контрастних та негативних автоматичних нав'язливих думок. Найбільш поширеними нав'язливими думками виявилися раптові уявлення жорстокості, імпульси до небажаних дій, фобії та сумніви.

Денисенко Валерія

НЕГАТИВНІ РИСИ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ

Достатньо довгий час у фокусі уваги науковців перебували «позитивні» особистісні якості, що забезпечували суб'єктивне благополуччя, успішність та задоволеність життям у цілому. Сьогодні дослідників починають цікавити не лише «позитивні», а й «негативні» властивості, зокрема риси, які отримали назву «Темної тріади». Поняття «Темна тріада» з'явилося порівняно нещодавно. У 2002 р. Делрой Полхус та Кевін Вільямс, канадські дослідники, показали, що три психологічні риси – неклінічний нарцисизм, психопатія та макіавеллізм – формують своєрідну категорію властивостей, перспективних для вивчення різноманітних проявів особистості [11]. Дослідження «Темної тріади» показують, що такі риси важливі для досягнення життєво важливих цілей особистості, тож не можуть бути однозначно визначені як дезадаптивні, адже поєднують у собі як аверсивні, так і адаптаційні моменти. З огляду на це актуальною є проблема окреслення «здорових» вимірів нарцисизму, макіавеллізму та

психопатії в структурі рис, які впливають на соціальну адаптацію, та досягти цілісного розуміння особистості в цьому контексті.

За 20 років з часів введення поняття «Темної тріади» були досліджені її прояви в міжособистісних стосунках, стресових ситуаціях та зв'язки з іншими рисами особистості. Аналіз конструкту здійснювався в працях Д. Джонса, С. Річардса, К. Джонасона, Дж. Тоста та ін. Так, численні дослідження А. Фангема та Р. Хогана [8, 9] щодо ролі особистісних характеристик в загальній успішності (стійкості шлюбу, задоволеності професією, активності та інтересі до життя) показують, що окреслені негативні риси особистості грають, по-перше, вагому, а, по-друге, не обов'язково негативну роль в різних аспектах. У праці Ю. Черткової «Авторитарність як компенсаторна характеристика» доведено, що негативні особистісні риси певною мірою виконують захисну функцію при взаємодії з навколишнім світом у потенційно стресових ситуаціях [4, ст. 11]. Також була окреслена тенденція особистостей із високим рівнем прояву рис «Темної тріади» демонструвати перевагу у розвитку невербального інтелекту [11]. Ці результати дають змогу припустити, що «Темна тріада» не несе в собі виключно негативні впливи, а має певний адаптаційний потенціал. Дослідники пов'язують Темну тріаду із «швидкою життєвою стратегією» або особливим «соціальним стилем», спрямованим на досягання своєї мети. [10, ст. 422].

Макіавеллізм проявляється як схильність до маніпулятивної поведінки, невизнання норм моралі, знижена емоційна чутливість у певних ситуаціях, прагматичність [1, ст. 18]. Водночас «макіавеллісти» більш обережні в поведінці, не «страждають» високою імпульсивністю, схильні ефективніше аналізувати можливі дії, передбачувати результати [7, ст. 204]. На думку В. Шейнова [6], властивість може бути корисною для досягнення цілей, адже макіавеллісти більш впевнені при спілкуванні, цілеспрямовані, орієнтуються на результат, а не на інших людей. У той же час особи з

низьким рівнем розвитку цієї якості легко піддаються сторонньому впливу, боязкі, невпевнені у своїх рішеннях, що негативно впливає на досягнення цілей в їх діяльності. Також виявлено, що індивіди, які мають більш високий рівень макіавеллізму, менш схильні до тривожності та більш безстрашні, що дає їм змогу використовувати різні маніпулятивні тактики для адаптації, не відчуваючи при цьому емоційного дискомфорту.

Російськими дослідницями О. Шамшиковою та Н. Клепиковою неклінічний нарцисизм описується як віра у власну унікальність, потреба в постійній увазі і захопленні, маніпуляція в міжособистісних стосунках, відсутність емпатії та провокуюча поведінка [5, ст. 116]. Натомість О. Кернберг визначає «здоровий» нарцисизм як «психічний стан, який в нормі супроводжує гармонійний та інтегрований розвиток особистості». На його думку, риса є джерелом формування довготривалих міжстатевих стосунків, теплих взаємовідносин, підтримує прагнення бути в товаристві інших людей [2]. Також, можна стверджувати про наявність прямої кореляції нарцисизму та екстраверсії. У дослідженні, присвяченому зв'язку нарцисизму з позитивним першим враженням, «більш нарцисистичні» індивіди виявилися більш впевненими у собі та активними в спілкуванні [12, ст. 136].

Субклінічна психопатія передбачає низьку емпатію, імпульсивність, емоційну холодність, схильність до асоціальної поведінки тощо [11]. Встановлено, що психопатія разом із нарцисизмом корелюють з екстраверсією та відкритістю до нового досвіду [3]. Особи з високим рівнем нарцисизму та психопатії можуть стимулювати «токсичність» в робочому середовищі. Проте у 2010 р. Р. Хоган звернув увагу на адаптативні переваги за умови поєднання зазначених рис з такими рисами як інтелект, фізична привабливість, що часто допомагає особі досягати керівних посад і навіть розвивати конструктивне лідерство у групі [7, ст. 213].

Отже, узагальнюючи результати огляду досліджень, можна дійти висновку, що жодну з рис «Темної тріади» виключно дезадаптативною назвати не можна. Процес досягнення цілей, самореалізація, задоволеність життям та, власне, адаптація, знаходяться під впливом окреслених трьох рис, позитивні прояви впливу яких можна спостерігати в багатьох аспектах діяльності. Нарцизм, макіавеллізм та психопатія в їх можливих «здорових вимірах» можуть виконувати адаптаційну роль у взаємодії людини із соціумом, міжособистісних відносинах, самореалізації, гармонізації власного «Я» та досягненні цілей. Загалом, виокремлення та обґрунтування рис «Темної тріади» викликає дискусії, проте вплив цих якостей на стратегії поведінки особистості та процеси адаптації показує, що вивчення негативних рис особистості становить великий науковий інтерес.

Список використаних джерел

1. Дериш Ф. В. Симптомокомплекс «Темная триада» во взаимосвязи с базовыми свойствами личности / Ф.В. Дериш // Общая психология. Психология личности. 2015. С. 18–27.
2. Кернберг О. Ф. Тяжелые личностные расстройства: Стратегии психотерапии. - М.: Независимая фирма «Класс», 2000. 460 с.
3. Ситникова М. А. Взаимосвязь темной триады личностных свойств и межличностных отношений в юношеском и зрелом возрастах / М. А. Ситникова // Материалы конф. «Ломоносовские чтения». 2013.
4. Черткова Ю. Д., Егорова М. С., Паршикова О. В., Ржанова И. Е. Авторитарность как компенсаторная характеристика // Психологические исследования. 2017. Т. 10. № 56.
5. Шамшикова О.А. Опросник «Нарциссические черты личности» / О.А. Шамшикова, Н.М. Клепикова // Психологический журнал. 2010. Т. 31(2). С. 114–128.
6. Шейнов В. П. Макивеелизм личности: кто умело манипулирует людьми / В. П. Шейнов. Минск: Харвест. 2012. 416 с.
7. Furnham A. The Dark Triad of Personality: A 10 Year Review / A. Furnham, S. Richards, D. Paulhus // 2013. P. 199-216.
8. Furnham A., Trickey G., Hyde G. Bright aspects to dark side traits: Dark side traits associated with work success // Personality and Individual Differences. 2012. Т. 52. № 8. P. 908–913.

9. Hogan R., Hogan J. Assessing leadership: A view from the dark side // International Journal of Selection and assessment. 2001. Т. 9. № 1–2. Р. 40–51.
10. Jonason, P. The Dirty Dozen: A Concise Measure of the Dark Triad / P. Jonason, G. Webster // Psychological Assessment. 2010. Vol. 22. Р. 420–432.
11. Paulhus D. The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy/ D. Paulhus, K. Williams // Journal of Research in Personality. 2002. Vol. 36.
12. Schmukle S. C., Egloff B., Back M. D. Why Are Narcissists so Charming at First Sight? Decoding the Narcissism–Popularity Link at Zero Acquaintance. Journal of Personality and Social Psychology. 2010. N. 98(1). Р. 132–145

Жарук І. В.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА У ВІТЧИЗНЯНИХ ЗВО МЕДІАТОРІВ – ВИМОГА ЧАСУ

ВСТУП. Сучасна глобалізація, соціально-економічні зміни останніх років – чинники впливу на розвиток освіти в Україні. Прагнення нашої Вітчизни увійти в міжнародний освітній простір потребують кардинальної трансформації змісту освіти в країні.

На законодавчому рівні українська держава визначила основні цілі та шляхи їхньої реалізації, щоб максимально використати передовий вітчизняний та прогресивний зарубіжний педагогічний досвід. Про зміну якості освіти на краще йдеться в таких документах Закон України «Про вищу освіту» (2014) [3], Закон України «Про освіту» (2017) [4], Закон України «Про медіацію» (2021) [2], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» (2019) [6].

Виклад основного матеріалу. Будь-який історичний період розвитку людства неповторно відбивається у філософській картині світу. Із найвищого філософського рівня картина світу трансформується у певні теорії, концепції та парадигми.

Починаючи із 70 –х років ХХ ст. від всесвітньовідомої книги Т. Куна «Структура наукових революцій» (1975 р.) зміст категорії «парадигма»